

Utbildningsinspektion i Sofiaskolan, förskoleklass och årskurs 1–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av Sofiaskolan	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av utbildningsresultaten	3
Bedömning av verksamheten	6
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen	10

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Sofiaskolan den 16–18 januari 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen ansvarar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Stockholms kommun och Sofiaskolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan och från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Sofiaskolan intervjuades skolledning, lärare, elevvårdspersonal, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i olika årskurser och förde även informella samtal med lärare och elever. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av Sofiaskolan

Sofiaskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	49
Grundskola	760

Uppgifterna är skolans egna och gäller för hösten 2006.

Sofiaskolan omfattar förskoleklass och årskurserna 1–9 och verksamheten är organiserad i åtta arbetslag. Förskoleklassen och årskurserna 1–6 bildar en arbetsenhet medan årskurserna 7–9 bildar en annan. Till Sofiaskolan hör även Sofia Distansundervisning som bedriver distansundervisning av elever i årskurserna 6–9. Sofia Distansundervisning behandlas i denna rapport under avsnittet Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.

Inspektionen omfattar förskoleklass och grundskola. Kommunens ansvarstagande för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen behandlas i den övergripande kommunrapporten. Detsamma gäller för Sofia Distansundervisning.

Sofiaskolan tillhör stadsdelen Södermalm, f.d. Katarina Sofia stadsdel.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Sofiaskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att utbildningen vid Sofiaskolan genomgående håller god kvalitet. De kunskapsresultat som skolan presenterar för inspektörerna är goda. Skolledningen är väl förtrogen med verksamheten och driver på ett målmedvetet sätt de pedagogiska utvecklingsfrågorna på skolan. Skolan måste dock förbättra den övergripande uppföljningen av elevernas resultat och resultaten bör närmare analyseras och följas upp. Elevernas kännedom om målen behöver förbättras liksom skolans kvalitetsarbete.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).
- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp saknar fullföljds hänvisning (5 kap. 5 § samt 8 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Skolan erbjuder inte språkval i enlighet med författningarna. Elever erbjuds inte de språkval som de har rätt till (2 kap. 17-18 §§ grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör förbättra arbetet med att tydliggöra utbildningsmålen för eleverna.

- Skolan bör förbättra framför allt de äldre elevernas möjligheter att utöva inflytande över såväl verksamheten i stort som över sitt eget lärande.
- Elevernas trygghet bör förbättras och skolans arbete med att förhindra kränkningar stärkas.
- Undervisningen bör, för alla elever, erbjuda en variation i arbetssätt samt i högre grad återspegla läroplanens kunskapssyn och syn på lärandet.
- Skolan bör förvissa sig om att stöd ges till alla elever som har behov av detta. Likaså bör skolans arbete med åtgärdsprogrammen förbättras.
- Skolans arbete med att säkerställa en rättvis och likvärdig bedömning bör förbättras.
- Kvalitetsarbetet bör förbättras bl.a. med avseende på regelbunden utvärdering och analys av resultat kring hur målen för utbildningen nås. Kvalitetsredovisningen bör förbättras.

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Kunskaper

Enligt skollagen skall utbildningen i förskoleklassen stimulera till utveckling och lärande samt ligga till grund för fortsatt skolgång. Verksamheten i förskoleklasserna i Sofiaskolan bygger, enligt lärarna, på lekfull inläring i syfte att stimulera bland annat elevernas matematiska och språkliga utveckling. Barnen i förskoleklasserna ges så långt inspektörerna kan bedöma goda förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger.

De nationella ämnesproven i grundskolans årskurs 5 används bland annat för att lärare skall ges stöd i arbetet med att bedöma om eleverna uppnått kursplanernas mål i svenska, matematik och engelska. I nedanstående tabell redovisas resultaten för de nationella ämnesproven under perioden 2004-2006.

Tabell 1. Nationella ämnesprov för år 5 i Sofiaskolan. Tabellen anger andelen elever(%) som enligt skolans bedömning uppnått målen i proven.

	År 2004	År 2005	År 2006
Svenska	92	93	93
Engelska	94	94	95
Matematik	92	94	93

Källa: Skolans egna uppgifter

Av tabellen framgår att 93-95 procent av Sofiaskolans elever i årskurs 5 uppnår målen för de nationella ämnesproven. Eventuella stödåtgärder för de elever som inte når målen diskuteras enligt rektorn inom elevstödsteamet.

Kursplanernas mål att uppnå anger den kunskapsnivå som alla elever minst skall uppnå efter det femte skolåret i samtliga ämnen. I Sofiaskolan genomförs ingen övergripande uppföljning av skolans kunskapsresultat på skolnivå. Skolledningen får information på elevvårdsteamets möten om de elever som riskerar

att inte nå målen i svenska, engelska och matematik. I övriga ämnen saknas en samlad bild över huruvida eleverna i årskurs 5 når målen.

Enligt inspektörerna antyder skolans resultat på de nationella ämnesproven i årskurs 5, att eleverna uppnår goda kunskapsresultat. Dock måste skolan enligt inspektörernas bedömning skaffa sig en samlad bild över elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen i årskurs 5. Dessa resultat bör också ligga till grund för skolans kvalitetsarbete samt arbetet med att ge stöd till elever.

Inte heller för eleverna i de tidigaste årskurserna finns någon samlad bild av elevernas kunskapsutveckling i relation till de nationella målen i kursplanerna. Inspektörerna bedömer att även för de yngre eleverna bör skolan skaffa sig en samlad bild av resultaten i samtliga ämnen.

Betygsresultat för Sofiaskolan redovisas i tabell 2 nedan.

Tabell 2. Sammanställning av betygsresultat för år 9 i Sofiaskolan jämfört med samtliga skolor i Stockholms kommun samt riket år 2005-2006, enligt Skolverkets uppföljningsstatistik.

	Sofiaskolan		Kommunen		Riket	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Meritvärde ¹	229,6	225,4	221,3	221,9	206,3	206,8
Andel (%) med fullständigt slutbetyg	79,7	80,2	75,7	75,1	75,5	76,0
Andel (%) behöriga till nationellt program	91,1	96,2	89,2	90,0	89,2	89,5

Av tabellen framgår att betygen i Sofiaskolan är högre avseende andel elever med fullständigt slutbetyg och andel behöriga till ett nationellt program för år 2006 i jämförelse med år 2005. Skolans genomsnittliga meritvärde har emellertid sjunkit något jämfört med året innan och skolans resultat avseende andel elever som uppnått målen i alla ämnen når inte upp till de förväntade värden som Skolverkets beräkningsmodell SALSA² anger.

Även resultaten av de nationella ämnesproven i årskurs 9 har granskats i inspektionen och jämförts med skolans avgångsbetyg. Dock visar inspektionen att någon sådan analys av skillnader i resultat vid nationella prov och betyg inte genomförs regelmässigt. Inte heller analyseras resultaten med avseende på t.ex. skillnader i flickors och pojkars resultat.

¹ Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått betyg i minst ett ämne.

² För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala Sambands Analyser - Salsa. Verktyget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor. SALSA bör användas som ett underlag av flera vid analys av kommuners och skolors resultat.

Inspektörerna bedömer sammantaget att skolan når bra kunskapsresultat. Dock måste skolan skaffa sig en samlad bild över elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen samt låta denna ligga till grund för skolans kvalitetsarbete.

Dessutom bör resultaten närmare analyseras och följas upp. Det gäller till exempel att systematiskt jämföra nationella prov och betyg samt resultaten mellan pojkar och flickor.

För att eleverna, enligt läroplanens intentioner, skall kunna ta ansvar för sin egen utbildning, krävs att skolan klargör vilka mål utbildningen har. Inspektörerna konstaterar dock att många elever inte har någon större kännedom om målen - trots att det pågår diskussioner på skolan om hur målen bör utformas och det finns en hög ambition hos många lärare att informera eleverna om utbildningsmålen. Inspektörerna bedömer att elevernas kunskaper om utbildningsmålen generellt sett behöver förbättras.

Normer och värden

Enligt läroplanen skall tendenser till trakasserier aktivt bekämpas och skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Sofiaskolan uppfattas av samtliga intervjuade som lugn och trygg, även om vissa elever klagar på att det ibland kan kännas otryggt ute på rasterna och att det kan vara svårt att få arbetsro på vissa lektioner. En elevenkät om det psykosociala klimatet i skolan bekräftar bilden av skolan som i stort sett lugn och trygg men också att kränkningar förekommer. Trots att inspektörerna bedömer skolan som övervägande lugn och trivsamt, bör värdegrundsarbetet ses över för att garantera arbetsro i samtliga klasser och en större trygghet ute på rasterna.

De yngre eleverna i Sofiaskolan upplever att de har goda möjligheter att påverka beslut som rör skolans verksamhet i stort. Via klassråd, matråd och elevråd kan de framföra önskemål om förbättringar och eleverna tycker att deras synpunkter ofta tas tillvara. De äldre eleverna upplever däremot att de inte har särskilt stora möjligheter att påverka beslut eftersom flera klasser inte har klassråd - eller liknande forum. Detta innebär att elevrådet saknar möjligheter att fånga upp frågeställningar från klasserna, vilket leder till att den demokratiska processen påverkas negativt. Elevrådet har bland de äldre eleverna en låg status och elevrådets möten uppfattas som ostrukturerade och ibland stökiga; dock har elevrådet fått gehör för vissa önskemål, som t.ex. filmjolk som alternativ i skol-lunchen och nya krokar till duschrummen. Enligt inspektörernas bedömning bör elevernas möjligheter till att påverka verksamheten i stort förbättras, t.ex. genom att elevrådets och klassrådets roll ses över.

Enligt läroplanen skall läraren se till att alla elever får ett reellt inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. I Sofiaskolan kunde inspektörerna se goda exempel på lektioner hos framför allt de yngre eleverna där de gavs möjligheter att på olika sätt påverka undervisningen, t.ex. genom att de fick välja vad de ville arbeta med efter att de gjort klart vissa förutbestämda uppgifter. Även bland de äldre eleverna kunde inspektörerna iaktta lektioner där de fick vara med och påverka planeringen av undervisning. Men bland de äldre eleverna kunde inspektörerna också se det motsatta, och många elever uppgav att det oftast är lärarna som ensam planerar undervisningen. Som tidigare nämnts är elevernas kännedom om målen för utbildningen bristfällig. Detta får konsekvenser för elevernas inflytande över det egna lärandet eftersom det, enligt in-

spektörerna, är svårt att ha inflytande över lärandet utan att känna till utbildningsmålen.

Det är likaså svårt för eleverna att ta ansvar för sitt lärande om de inte ges tillfälle att vara delaktiga i och få inflytande över arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Inspektörerna bedömer därför att elevernas inflytande och ansvar över sitt eget lärande behöver förbättras, framför allt för de äldre eleverna på skolan.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Enligt inspektörernas bedömning finns det på Sofiaskolan rutiner för att förebygga och åtgärda trakasserier och annan kränkande behandling. En likabehandlingsplan har tagits fram i samverkan med elever, föräldrar och lärare som bland annat beskriver skolans förebyggande och uppföljande arbete, ansvarsfördelningen på skolan, rutiner för hur personalen skall agera i akuta situationer samt hur händelser och åtgärder skall dokumenteras. Enligt inspektörernas bedömning håller likabehandlingsplanen mycket god kvalitet. Inspektionen visar likaså att det pågår ett aktivt värdegrundsarbete på Sofiaskolan. Undervisning i "Livskunskap" finns på schemat i samtliga klasser med diskussioner om förhållningssätt och attityder. En genuspedagog har i flera klasser lett diskussioner om "härskartekniker och osynliggörande", och "kompissamtal" förs regelbundet bland de yngre eleverna. Elevstödjare rapporterar om kränkningar till skolans så kallade medlare/konfliktlösare, som i sin tur vid behov rapporterar vidare till något av skolans två anti-mobbningsteam. De elever som inspektörerna samtalat med vittnar om att uppkomna konflikter i allmänhet diskuteras under lektionerna och att de flesta lärare ingriper konsekvent när de ser att kränkningar sker. Trots att värdegrundsfrågorna ges stort utrymme i den dagliga verksamheten, bedömer inspektörerna att skolans arbete med att förebygga och åtgärda kränkande behandling behöver utvecklas. Så länge vissa elever upplever att det känns otryggt ute på rasterna, att kränkningar förekommer och att det kan vara svårt att få arbetsro på vissa lektioner, måste värdegrundsarbetet analyseras och förbättras.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Den pedagogiska verksamheten i förskoleklassen bedöms ge en god grund för barnens fortsatta skolgång. Inspektörerna såg exempel på att barnens språkutveckling stimuleras genom rim och ramsor. Likaså sker en satsning på matematikundervisningen redan från förskoleklassen. Verksamheten tar enligt inspektörernas bedömning avstamp från barnens lust att lära och präglas av ett lekfullt arbetssätt.

Av läroplanen framgår bl.a. att skolan skall sträva efter att varje elev lär sig lyssna, diskutera, argumentera samt använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem.

Eleverna skall likaså lära sig att reflektera över gjorda erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. I framför allt de yngre åldrarna ges eleverna goda möjligheter att arbeta utifrån vad läroplanen beskriver och inspektörerna kunde vid inspektionsbesöket se flera goda exempel på en varierad och stimulerande undervisning som gav eleverna tillfälle att använda och befästa sina kunskaper. Även bland de äldre eleverna kunde inspektörerna se exempel på lektioner där diskussioner, frågeställningar och reflektioner användes för att ge elever förståelse och förtrogenhet i de ämnen de läste. Bland de äldre eleverna kunde dock inspektörerna också se återkommande exempel på mer ensidig, och till stora delar faktacentrerad undervisning, som inte gav utrymme för några reflektioner över vad eleverna lärt sig. Enligt inspektörernas bedömning bör Sofiaskolan i högre grad, för alla elever, erbjuda en variation i arbetssätt så att läroplanens kunskapssyn och syn på lärandet bättre återspeglas i undervisningen.

Individanpassning och stöd

Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framåtsyftande måldokument med bland annat en sammanfattning av vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Inspektörerna har tagit del av några exempel på elevers individuella utvecklingsplaner och bedömer att utvecklingsplanerna kan förbättras med avseende på att det tydligare kan framgå vilka insatser som skolan planerar och hur dessa insatser tar sin utgångspunkt från läroplanens övergripande mål eller ämnenas mål att sträva mot.

Enligt läroplanen skall undervisning och elevvårdsverksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver. Inspektionen visar att skolan har fungerande rutiner för att upptäcka elever som är i behov av särskilt stöd. Flertalet elever som riskerar att inte nå målen i framför allt svenska, engelska och matematik erbjuds stöd i den så kallade Studion. I övriga ämnen får eleverna vanligtvis extra hjälp eller stöd av sin klasslärare inom klassens ram. I Studion arbetar speciallärare och specialpedagoger, som även erbjuder handledning till lärare och hjälper enskilda elever ute i klasserna. Vissa elever har praktiskt taget all undervisning i Studion och för dessa elever saknas beslut med fullföljdshänvisning. Trots att verksamheten i Studion, enligt inspektörernas bedömning, fungerar väl och erbjuder ett stöd av god kvalitet, finns det föräldrar och elever som uttrycker tvivelsmål kring om detta stöd är tillräckligt. Inspektörerna bedömer att det finns väl utarbetade rutiner för att upptäcka elever som är i behov av särskilt stöd men att skolan måste förvissa sig om att stöd ges till alla elever som har behov av detta. Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp måste innehålla fullföljdshänvisning.

Enligt grundskoleförordningen skall rektor se till att åtgärdsprogram utarbetas för elever som kan ha behov av särskilda stödåtgärder. Av programmet skall det framgå vilka behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas. På Sofiaskolan har en elevstödsplan nyligen tagits fram med bland annat instruktioner om hur åtgärdsprogram skall skrivas och vem

som skall ansvara för detta. Tidigare har skolans speciallärare/specialpedagoger haft ansvar för åtgärdsprogrammen, men enligt den nya planen ligger nu detta ansvar hos respektive lärare.

Inspektionen visar att dessa rutiner ännu inte är fullt implementerade i arbetslagen och att vissa lärare inte känner till hur åtgärdsprogram skall utformas. Inspektörerna vill framhålla vikten av att samtliga lärare är införstådda med de rutiner som gäller för utredning av elever som är i behov av särskilt stöd, inklusive hur åtgärdsprogrammen skall utformas.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

För utvärdering och uppföljning av de enskilda elevernas kunskapsutveckling i svenska, engelska och matematik används bland annat läsutvecklingsschema (LUS), nationella ämnesprov i årskurserna 5 och 9 samt olika diagnosmaterial. För uppföljning och utvärdering i övriga ämnen används underlag till individuella utvecklingsplaner. Uppföljningen och utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling på individnivå bedöms sammantaget hålla god kvalitet.

Enligt grundskoleförordningen skall läraren fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång varje termin skall läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen bör grunda sig på en utvärdering av elevernas utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna. I Sofiaskolan är informationen vid utvecklingssamtalen kopplad till de mål som formulerats i elevernas individuella utvecklingsplaner och såväl elever som föräldrar är mycket nöjda med den information som ges. Flera av de elever som inspektörerna samtalat med uppger att de vanligtvis tar ett stort ansvar vid utvecklingssamtalen. Inspektörerna bedömer att utvecklingssamtalen vid Sofiaskolan håller mycket god kvalitet.

Bedömnings- och betygssamtal förs på ämneskonferenser och för att öka likvärdigheten i bedömningarna hjälps lärarna åt att rätta de nationella ämnesproven. Inspektionen visar att det pågår ett bra utvecklingsarbete kring tolkningar av de nationella målen. Dock efterlyser flera av lärarna mer grundläggande bedömningsdiskussioner kopplade till kursplanernas mål och några elever påtalade för inspektörerna att lärarna i något ämne har arbetat fram skilda tolkningar för vad som krävs för att nå ett visst betyg. Inspektörerna bedömer att arbetet med att säkerställa en rättvis och likvärdig bedömning bör förbättras.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet skall en sådan redovisning upprättas varje år. Denna skall innehålla en bedömning av i vilken mån målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser vidta om målen inte har uppnåtts. För Sofiaskolan finns en kvalitetsredovisning/verksamhetsberättelse för år 2005. Dessutom finns en verksamhetsplan med budget för 2006. Dessa dokument är skrivna efter en gemensam mall för de kommunala skolorna i stadsdelen Södermalm och personalen har aktivt deltagit i framtagandet av framför allt verksamhetsplanen.

Inspektörerna finner efter inspektionsbesöket och efter studier av både kvalitetsredovisning och verksamhetsplan, att skolan vidtar åtgärder för utveckling och redovisar resultat som i viss mån beskriver huruvida målen för utbildningen nås.

Skolan bör dock bättre och mer systematiskt utvärdera sin verksamhet och även vidta åtgärder som har ett tydligt samband med dessa utvärderingar. Exempelvis saknar inspektörerna regelbunden analys och förslag på åtgärder kring betygsresultat och resultat på nationella ämnesproven. I ett sådant analysarbete blir t.ex. skillnaderna mellan betyg och nationella ämnesprov liksom betygsresultat mellan pojkar och flickor automatiskt föremål för intern diskussion och förbättringsarbete.

Inspektörerna bedömer sammantaget att skolan bör förbättra sitt kvalitetsarbete avseende regelbunden utvärdering av resultat kring hur de nationella målen för utbildningen nås, analys av dessa resultat och förbättringsåtgärder som tydligt är kopplade till denna analys. Dessutom bedömer inspektörerna att skolans kvalitetsredovisning inte till fullo uppfyller förordningens krav eftersom analys och förslag på åtgärder huvudsakligen återfinns i verksamhetsplanen. Denna uppdelning leder enligt inspektörernas bedömning till en otydlighet i kvalitetsarbetet. Kvalitetsredovisningen bör därför förbättras i detta avseende. Stöd för hur kvalitetsredovisningar kan upprättas finns i Skolverkets ”allmänna råd och kommentarer för kvalitetsredovisning”.

Ledning och intern kommunikation

Ledningsgruppen för Sofiaskolan består av rektor, två biträdande rektorer samt en intendent. Rektorn har det övergripande ansvaret för verksamheten i stort medan de två biträdande rektorerna sköter de dagliga ledningsuppgifterna för sina respektive ansvarsområden. Den ena biträdande rektorn sköter det dagliga ledningsarbetet med förskoleklass och årskurserna 1–6 och den andra för årskurserna 7–9. Nyligen har en omorganisation av skolans ledningsfunktioner genomförts vilket bland annat resulterat i ett tydligare ansvar för de biträdande rektorerna. Tidigare ansvarade de så kallade studieledarna för t.ex. arbetsplats-träffar och medarbetarsamtal. Idag ligger detta ansvar hos de biträdande rektorerna.

Den personal som inspektörerna samtalat med uppger samstämmigt att den nya ledningsgruppen fungerar effektivt och att beslutsprocesserna har tydliggjorts. Rektorn - liksom de biträdande rektorerna - uppfattas av personal och elever som väl förtrogna med verksamheten. Enligt inspektörernas bedömning är ansvarsfördelningen inom skolledningen mycket tydlig och rektorn - och de biträdande rektorerna - bedöms vara väl förtrogna med verksamheten.

Enligt skollagen vilar det på rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. I Sofiaskolan pågår förbättringsinsatser på flera olika håll, bland annat med avseende på organisationen av elevvården och arbetet med åtgärdsprogram samt arbetet med att utforma de individuella utvecklingsplanerna mot bakgrund av skolans tolkningar av de nationella kursplanemålen. Inspektörerna bedömer att rektor och skolledning på ett målmedvetet och positivt sätt driver de pedagogiska utvecklingsfrågorna på Sofiaskolan.

Enligt rektorn finns en tydlig ansvarsfördelning mellan huvudmannen och skolans ledning.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

Enligt grundskoleförordningen skall som språkval erbjudas minst två av de moderna språken franska, spanska och tyska. Om eleven och elevens vårdnadshavare önskar det, skall i stället för moderna språk erbjudas bland annat svenska och engelska som språkval. I Sofiaskolan fungerar undervisningen i svenska och engelska som stödundervisning eller som en extra resurstid för eleverna där de själva får välja vad de vill arbeta med. Inspektörerna såg exempel på elever som t.ex. hade valt att arbeta med läxor i matematik eller läsa inför ett prov i ett samhällsorienterande ämne. Skolans hantering av språkval strider i dessa avseenden mot författningarna och måste därför åtgärdas.

I detta avsnitt har även verksamhetens omfattning i förskoleklassen, information om utbildningen, tillgång till undervisning i elevens val, modersmål och svenska som andraspråk samt om utbildningen är avgiftsfri, granskats. Detta har av inspektörerna bedömts vara i enlighet med bestämmelserna.

Personal

Den personal som finns i Sofiaskolan har med få undantag utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Personalens tillgång till kompetensutveckling bedöms i stort sett som god. Exempelvis har flertalet lärare fått handledning i värdegrundsprojektet Livskunskap.

Under denna rubrik har även skolledningens utbildning, sakkunskap och erfarenhet bedömts liksom även deras tillgång till kompetensutveckling. Inspektörerna har bedömt att tillgången inom dessa områden är god.

Materiella resurser

Under ovanstående rubrik har resurser såsom böcker, skrivmateriel och andra hjälpmedel samt läromedel, datorutrustningen och lokalerna bedömts. Inspektörerna har bedömt att de materiella resurserna gör det möjligt att genomföra utbildningen, utan att ge ytterligare kommentarer i denna rapport.

Sofia Distansundervisning

Sofia Distansundervisning ingår organisatoriskt som en del av Sofiaskolan med samma rektor men utgör en egen ekonomisk enhet med en så kallad distanschef som ansvarar för verksamheten. Sofia Distansundervisning bedriver sedan 1994 på uppdrag från Skolverket distansundervisning för elever i årskurserna 6-9. Detta uppdrag gäller endast undervisning av svenska elever bosatta i utlandet för vilka Skolverket beviljar medel.

Sofia Distansundervisning bedriver dock undervisning även för elever bosatta i Sverige. Undervisningen startade läsåret 1995/96 i blygsam omfattning men har stadigt ökat under åren. Särskilt antalet elever i årskurs 9 har ökat. Under läsåret 2005/06 fick totalt 106 elever undervisning i årskurs 6-9. Undervisningen sker via dator.

Enligt 10 kap. 4 § skollagen skall ett skolpliktigt barn medges rätten att fullgöra skolplikten på annat sätt, om det framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står barnet till buds. Sofia Distansundervisning åberopar denna bestämmelse för rätten att ge utbildning till elever i Sverige. Kommunstyrelsen i elevernas hemkommuner fattar beslut om undervisning och ett utbildningsavtal upprättas mellan elevens hemskola/hemkommun och Sofia skola/Sofia Distansundervisning. Majoriteten av eleverna bedöms av sina hemskolor/hemkommuner av olika sociala eller medicinska skäl inte kunna tillgodogöra sig utbildningen vid sin ordinarie skola. I vissa fall åberopas praktiska skäl som t.ex. lång resväg till skolan. Hemskolornas rektorer har elevvårdsansvaret medan Sofia Distansundervisning ansvarar för att tillhandahålla undervisning. En kontaktperson utses vid hemskolan samt en handledare vilket i vissa fall kan vara elevens förälder.

Betygsresultaten för samtliga elever under perioden 2002-2006 visar att majoriteten av eleverna i årskurs 9 har fått betyg i ett fåtal ämnen, vanligast i ämnena svenska, engelska och matematik. Nästan hälften av eleverna når inte målen i svenska och matematik i årskurs 9. För verksamheten saknas dessutom en övergripande uppföljning och utvärdering av elevernas resultat samt kvalitetsredovisning.

Verksamheten vid Sofia Distansundervisning uppvisar även brister med hänsyn till elevernas rättssäkerhet. Risken finns att eleverna inte får sin rätt till garanterad läroledd undervisningstid tillgodosedd. Det finns också anledning att uppmärksamma bedömning och betygssättningen, rätten till stöd, hur urvalet sker av elever till undervisning och vilken rektor som har huvudansvaret för eleven. Även om målet är att eleverna skall tillbaka till sina respektive hemskolor råder det oklarhet i vilken utsträckning detta faktiskt sker.

Enligt inspektörernas bedömning kan 10 kap. 4 § skollagen inte anses vara tillämplig för den beskrivna verksamheten. Enligt förarbetena skall bestämmelsen tillämpas ytterst restriktivt och främst för elever i de yngre skolåren. Distansundervisning kan inte ersätta den utbildning som skolan skall ge eleverna bland annat med avseende på läroplanens skrivningar om skolan som en social och kulturell mötesplats och i förhållande till strävansmålen. Det finns även en risk att hemkommuner använder sig av distansundervisning som en utväg i elevärenden där det handlar om en komplex social problematik istället för att sätta in olika former av stödinsatser och åtgärdsprogram i den ordinarie skolan. De elever som är i störst behov av särskilt stöd kan här löpa en stor risk att hamna vid sidan av utbildningssystemet.

Det kan därför ifrågasättas om Stockholms kommun genom Sofia Distansundervisning erbjuder ett utbildningsalternativ som överensstämmer med skollagens intentioner om en gemensam och sammanhållen utbildning för alla elever.

I anslutning till det arbete som nu pågår i Utbildningsdepartementet med beredning av förslag till ny skollag har Skolverket tagit tillfället i akt att uppmärksamma frågan om distansundervisning. Skolverket har i en skrivelse (Dnr 69-2007:592) till departementet redovisat sina erfarenheter och bedömningar av distansundervisning samt behovet av en lagreglering på området.

I skrivelsen finns bland annat en redogörelse för verksamheten vid Sofia Distansundervisning. Därför bedömer inte inspektörerna fullt ut verksamhetens kvalitet och laglighet i föreliggande rapport.

Datum	Ort
2007-06-20	Stockholm

Elisabeth Ritchey
Lee Gleichmann